

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИРШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПІДТОПЛЕННЯ В УКРАЇНІ

асист. Маценко О.М., студент Гончарова В.В.

Проблема підтоплення, повінь, деградації зрошувальних земель, втрата ними родючості для людства не нові. За даними ООН, загальна площа земель у світі, що втратили родючість внаслідок діяльності людини, у тому числі й від підтоплення, досягла 2 млрд. га, що в 1,5 разів перевищує площу орних земель в Європі. Щороку в світі 200-300 тис га зрошувальних земель внаслідок заболочення і засолення видучаються із сільськогосподарського обігу, у зв'язку з цим зростає актуальність розробки науково обґрунтованих рекомендацій щодо формування та практичного здійснення системи ефективних протипаводкових заходів.

Екодесруктивний вплив суспільства на природу викликає через механізм зворотних зв'язків протидію природи. Підтоплення є не тільки наслідком, але і причиною екологічних проблем техногенного характеру.

До основних причин підтоплення територій відносять природні фактори, зокрема, зміна клімату на Землі та локальні рівні антропогенного навантаження. Технологічне підтоплення суттєво відрізняється від природного. Воно не носить циклічний характер, а має важко контрольований, необоротний (при сучасному стані водопровідних і водовідвідних систем) характер, але при цьому різну інтенсивність.

Сьогодні в Україні, зокрема, на півдні відбувається процес опустелювання, який Конвенцією ООН з боротьби з опустелюванням був визнаний як «скорочення та руйнування біологічного потенціалу земель, що може призвести у кінцевому рахунку до створення умов, подібних до пустельних».

Для України найбільш гостро проблема підтоплення проявляється на заході. Карпатський регіон, особливо Закарпаття, за характером рельєфу, географічним розташуванням та кліматичними умовами належить до районів активної зливної діяльності і найбільш паводконебезпечних регіонів Європи. Паводки в Карпатах - явище звичайне (до 4-5 на рік).

Паводки на річках виникають природним шляхом, але втручання людини у процеси природи збільшує потенційну шкоду від підтоплення. Несанкціоноване вирубування лісів та випасання худоби на полонинах призвело до зменшення захисної функції гірських екосистем і водорегулюючої здатності. У Карпатах «скельні водорості», вологолюбні торф'яні мохи, затримують на схилах велику кількість атмосферної і дощової вологи. Таким чином, рослини виконують ґрунтозахисну та водорегулюючу функції, а в результаті людської діяльності рослинний покрив руйнується і

збільшує ймовірність підтоплення території. В таблиці 1 наведені дані про зміну рослинного покриву в Карпатах.

Таблиця 1 - Зміни у структурі природного рослинного покриву Карпат, тис.га

Показник	Площа до вирубування лісів	Площа нині	Наслідки змін
Дубові ліси	96,0	32,0	-64,0
Букові ліси	470,0	377,0	-93,0
Ялицеві ліси	118,2	82,0	-36,2
Смерекові ліси	393,0	691,0	+298,0
Післялісові пасовища	0	331,0	+331,0
Післялісові сіножаті	0	213,0	+213,0
Антропогенні чагарники	0	60,0	+60,0

Значні зміни є наслідком господарської діяльності людини, в основному за рахунок безперервного вирубування лісів із порушенням науковообґрунтованих технологій при недостатньому відновленні, без дотримання поясності вирубування та насадження.

Слід звернути увагу на проблеми, що мають місце на Донеччині, а саме за площею підтоплення серед областей України Донецька область займає четверту позицію. На Донеччині причиною підтоплення є комплекс факторів, до основних з яких відносять порушення поверхневого водотоку на забудованих територіях, витік із водопровідних мереж, відсутність зливової каналізації, затоплення нерентабельних шахт, що порушує відновлення дійсного рівня підземних вод.

З метою зменшення ризиків підтоплення необхідно реалізувати системний підхід до управління водними ресурсами за басейновим принципом. Ці питання є актуальними у розвинених країнах. Наприклад, у США 30% поверхневого стоку штучно переводиться у підземний. Це дає можливість створювати великі підземні водосховища, регулювати поверхневий стік і уникнути підтоплення територій.

Для запобігання підтопленням на державному рівні необхідно найближчим часом прийняти Закон України «Про екологічне страхування», розробити систему державного моніторингу для прогнозування і реагування на процеси підтоплення і їх недопущення, посибити економічний вплив на екодеструктивну діяльність, розробити методіку оцінки економіко-екологічної ефективності капіталовкладень у протинавдкові споруди.